

VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Šventupėje šurmuliavo „Kaziukas“

Genė VAITKŪNIENĖ

Vlado Šlaito viešosios bibliotekos
Šventupės kaimo padalinio vyresnioji
bibliotekininkė

Per Lietuvą praūžusi Kaziuko mugė buvo surengta ir Šventupėje. Kadangi turim savo Kaziuką (Kazimieras Šermukšnis), tai tiesiog privalu švęsti. O dar ir gera proga paminėti Tautodailės metus.

Parengiamieji darbai vyko visą savaitę. Organizatorių išradingumu ir iniciatyva senos lovos tapo dailiomis lentynomis, į kurias nugulė Jasiuliškio socialinės globos namų dienos užimtumo centro „Ažuolas“ globotinių ir darbuotojų keramikos, tekstilės dirbiniai, gaminiai iš vytelių, augalų ir kitų gamtinių medžiagų. Savo rankdarbių atsinešė ir šventupiečiai.

Puikią edukaciją „Arbata gydo“ surengė Janė Giedraitienė. Skanavome įvairias arbatas, klausėmės pasakojimo apie jų gydomąsias savybes. Ko nežinojome, galėjome informacijos rasti parodoje „Žolynų terapija“ eksponuojamose knygose.

Viešnia pažadėjo vasarą vaistazolių pažinimo pamokėle surengti gamtoje, kad moterys galėtų prisirinkti ir pasiruošti gydymų arbatų.

Dar viena mugės akcija – vėjo malūnėlių „Laisvės vėjas“ ga-

Ruošiamės Kaziuko mugėi...

mybos dirbtuvėlės. Visą savaitę malūnėlius gamino į biblioteką užsukę lankytojai. O akciją labai aktyviai baigėme mugės metu. Pagaminome apie 150 malūnėlių, kuriais pasipuošime aplinką Kovo 11-osios šventės metu.

Mugė Šventupėje buvo surengta pirmą kartą. Bet tikrai ne paskutinį.

Manome, kad ji taps tradicine, o dirbinių ekspozicija džiugins visus metus. Su ja galės susipažinti, dirbinių įsigyti Šventupės dvaro lankytojai.

Parodoje – Lietuvos šaulių sąjungos istorija

Parodos atidaryme.

Ukmergės kraštotyros muziejuje atidaryta paroda „Šaulio kodas“, skirta Lietuvos šaulių sąjungos 100-mečiui paminėti.

Parodoje taip pat eksponuojamos lietuviškų uniformų kolekciniško Aloyzo Indrašiaus surinktos nuo Šaulių sąjungos atkūrimo naudotos uniformos ir kepurės.

Atidaryme dalyvavo Ukmergės rajono vicemerė šaulė Agnė Balčiūnienė, Lietuvos šaulių sąjungos Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vadas mjr. Mindaugas Sakalauskas, kiti svečiai.

1919 m., kai Tėvynę puolė priešai,

Lietuvos inteligentų dėka ginkluoti partizanų būreliai susibūrė į piliečių kovinę organizaciją – Lietuvos šaulių sąjungą. Jos misija buvo ginti visai jaunos Tėvynės nepriklausomybę nuo vidaus ir išorės priešų.

Šauliai tapo veržli bei galinga jėga, padėjusi Lietuvos kariuomenei Nepriklausomybės kovų frontuose, bunkeriuose, partizanų gretose ir 1991 m. sausio įvykių sukuryje. Šauliai visados atliko savo misiją būti savo krašto laisvės sargais ir gynėjais, kurią tęsia ir dabar, po 100 metų.

Sąjungos veiklos ir jos narių

vienybės pagrindas – patriotizmas, padedantis ugdyti ryžtingos dvasios, sveiko kūno ir aštraus proto, pasitikinčius savimi, kūrybingus, motyvuotus ir drausmingus piliečius, pasirengusius ginti Tėvynę, o nelaimės atveju padėti kitiems.

Paroda Ukmergės kraštotyros muziejuje bus eksponuojama iki kovo 31 d.

Žydų bendruomenė Ukmergėje

Senoji žydų sinagoga.

Ukmergėje, įsikūrusioje didelių kelių kryžkelėje, kadaise kūrėsi ir gyveno įvairių tautybių gyventojai. Viena iš gausiausių ir buvo žydų bendruomenė.

Žydai apsigyveno Ukmergėje pirmoje XVII a. pusėje. Savo gimtą miestą jie vadino Valkomiru. 1665 m. Ukmergėje gyveno 622 žydai, daugiausia amatininkai ir prekybininkai.

1685 m. minima Ukmergėje buvusi sinagoga. 1845 m. mieste jau buvo 4 žydų maldos namai, dvejiems metams praėjus juos lankė 3 758 žydai. 1851 m. buvo perstatyta (praplėsta) sinagoga.

XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje žydų bendruomenė sparčiau gausėjo. Statistikos duomenimis 1897 m. Ukmergėje gyveno 7 287 žydai, o prieš Pirmąjį Pasaulinį karą – apie dešimt tūkstančių.

Žydų migracija į Lietuvą lėmė gaisrai, badas, persekiojimai ir pogromai Rusijoje. Ukmergėje jie rado puikias sąlygas verslui ir geram gyvenimui. 1912 m. čia jau buvo 12 jų religinio kulto pastatų. Pirmojo Pasaulinio karo audros ir po jo sekęs politinio nestabilumo laikotarpis smarkiai išblaškė žydų bendruomenę, todėl 1935 m. Ukmergėje gyveno apie 6 000 žydų.

Ekonominiame gyvenime daugiausia jie vertėsi prekyba ir amatais. 1797 m. mieste gyveno septyni pirkliai ir visi jie buvo žydų tautybės. Jie prekiaavo javais, eksportavo malkas, linus. Daugumos parduotuvių ir parduotuvėlių savininkai bei dauguma miesto amatininkų taip pat buvo žydai. Palankiausi ekonomikai ir verslo vystymuisi metai žydų bendruomenei buvo XIX–XX amžių sandūra bei tarpukario metai.

Žydai turėjo savo religiją, savo švietimo sistemą. 1868 m. Ukmergėje jau veikė žydų pasaulietinė mokykla, 1885 m. atidaryta privati mokykla. 1886 m. minima religinė „Talmud Tora“ mokykla, o vargingai gyvenančioms šeimoms 1900 m. įsteigta amatų mokykla. Tarpukario metais žydai turėjo dvi pradžios mokyklas, žydų vaikai galėjo lankyti dvi gimnazijas (viena – jidiš, kita – hebrajų kalba). Nuo 1919 m. mieste veikė vakariniai kursai suaugusiems, du žydų vaikų darželiai.

Atkūrus Lietuvos valstybę, Ukmergėje veikė žydų sporto sąjungos „Makabi“ Ukmergės skyrius, sporto sąjunga „Vienybė“, Literatūros-dramos draugija, švietėjiška „Ort“ draugija. Įvairių veiklų vykdė labdaros, socialinės pagalbos ir kul-

tūros reikalų draugija „Erzo“.

„Erzo“ rūpinosi senelių prieglaudos darbu, M. Rozenbliumo vardo žydų našlaičių namais. Draugija turėjo ambulatoriją, ligoninę, vaistinę. Ukmergėje veikė ir žydų moterų labdaros draugija, kiti socialiniai ir kultūriniai susivienijimai. Miesto gyventojai žydai sudarė ne tik ekonomiškai, bet ir politiškai aktyvią bendruomenę, nes 1920 m. pirmuosiuose rinkimuose į miesto savivaldybės tarybą iš 36 tarybos narių 19 narių buvo žydų bendruomenės atstovai, pirklys B. Goldbergas tapo miesto burmistro pavaduotoju. Vėliau žydų skaičius savivaldybės tarybose mažėjo, nors žydų bendruomenė jose visada buvo atstovaujama.

Ukmergėje gimė nemažai svetur išgarsėjusių žydų: dainininkas ir metronomo išradėjas Zelmanas Pomerancas, žymus verslininkas ir filantropas Chaimas Frenkelis, rašytojai Mošė Zeifertas, Izraelis Peipertas (g. 1851 m.), Morisas Tobiašas (g. 1880 m.), Mošė Zeldovas (g. 1857 m.), Jakovas Rubikas (g. 1917 m.). XIX a. mieste gyveno žymus ginklų pirklys, milijonierius Manelis Zacharovas, 1870 m. vedęs ukmergietę Chają Karlinkskytę.

Žydų gyvenimas Ukmergėje traagiškai nutrūko Antrojo Pasaulinio karo metais. Sovietams okupavus Lietuvą buvo išstremti kai kurie turtingesni Ukmergės žydai. Lietuvą užgrobus vokiečiams, naciai ir jų vietiniai talkininkai suėmė tūkstančius Ukmergės ir rajono žydų ir uždarė juos Užupyje įkurtame gete. Rugsėjo mėnesiais jie buvo nužudyti Privonijos miške. Čia nužudytas ir rašytojas Davidas Mejerovičius.

Po karo, negausiai išlikusiems žydams emigravus į Izraelį, išvykus į kitus miestus, Ukmergės žydų bendruomenė praktiškai liovėsi egzistavusi. Šiuo metu ją sudaro kelios dešimtys žmonių. 1952-aisiais sovietinė valdžia sunaikino žydų kapines – paskutinį stambų žydų gyvenimo Ukmergėje paminklą.

Keletas memorialinių vietų ir paminklinės lentos ant buvusių žydų maldos namų – tai viskas, kas liko iš bendruomenės, ilgą laiką užėmusių materialios ir kultūrinės Ukmergės savasties dalį...

Pagal žydai.lt parengė
Vilma Nemunaitienė

